

Eestis toimuvate kultuuri- ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ning analüüs

Kokkuvõte

- Eesti Konjunktuuriinstituudi uuringu andmetel andis 2007.a loomemajanduse sektor Eestis 3 % SKP-st ja seal töötas 4.3% töötavast rahvastikust. Majanduslik mõju, mida loomemajandus, kultuur ja sport ühiskonnale tähendavad, on siiski palju ulatuslikum, kui see otseselt mõõdetav lisandväärtus. Kultuuri- ja spordiüritused on valdkond, kus läbi ürituste korraldamise tekib oluline nõudlus ka ümbritsevas turismi-, teenindus-, toidlustus-, majutus-, kaubandus- ja transpordisektoris.
- Kultuuriministeeriumi tellimusel viis Eesti Konjunktuuriinstituut ajavahemikul 2011. aasta jaanuar kuni 2012. aasta veebruar läbi spetsiaalse uurimistöo, mille eesmärgiks oli hinnata, millist mõju omab ürituste korraldamine Eesti erinevate regioonide majandusele.
- Uuringu objektiks olid 20 kultuuri ja spordiüritust, mis toimusid üle Eesti 2011.aasta jooksul. Vaatluse all olid järgnevad üritused:

Üritus	Toimumise aeg 2011. a
Otepää MK etapp	22.-23.01
Tartu Maraton	19.-20.02
Pärnu Jäähfestival	18.-27.02
Jõhvi Balletifestival	25.-27.02
Ruila Kevadtuur	27.-29.05 ja 02.-05.06
Punk Laulupidu	11.06
Eesti Naiste Tantsupidu	12.06
Rabarock	17.-18.06
Suure-Jaani Muusikafestival	17.-23.06
Sõru Jazz	18.-19.06
Muhu Tulevikumuusika Festival "Juu Jäeb"	5.-10.07
Saaremaa Ooperipäevad	18.-23.07
Folkloorifestival Europeade	20.-24.07
Viljandi Pärimusmuusika Festival	28.-31.07
Põlva noorte jalgpalliturniir Lootospring	4.-7.08
Leigo Järvemuusika	5.-6.08
Viru Folk	12.-14.08
Narva Energiajooks	13.08
Augustibluus	5.-6.08
Saaremaa Ralli	7.-8.10

- Kokku külastas neid üritusi üle 230 tuhande inimese. Neist 88% olid külastajad –pealtvaatajad ja 12% osalejad/esinejad. Loomulikust sõltus külastajate /osalejate suhe ürituse iseloomust. Nii

näiteks oli Otepää MK etapil 500 osalejat ja 13800 pealtvaatajat, Tartu suusamaratonil aga 8037 osalejat ja 3000 pealtvaatajat.

- EKI viis läbi ürituste **külastajate/osalejate küsitluse**. Kokku vastas küsitlusele 5508 inimest.
- Küsitluste andmetel oli keskmine ürituse külastaja 36-aastane, kultuuriürituste puhul veidi vanem, 38-aastane. Naisi oli külastajate hulgas 66% ja mehi 34%. Spordiürituste keskmine külastaja ja/või osaleja oli veidi noorem, 31-aastane. Meeste osakaal oli kõrgem Tartu Maratonil ja Saaremaa Rallil (73% ja 81% küsitlusele vastanutest), naiste osakaal aga Naiste Tantsupeol, Jõhvi Balletifestivalil ja Suure-Jaani Muusikafestivalil (vastavalt 95%, 91% ja 89% vastanutest). Ürituste keskmisi analüüsidest selgus, et 80% külastajatest olid alla 50 a, kusjuures alla 30 a oli 37%, 30-49 a 43% ja üle 50 a 20%. Alla 30 a vastanute osakaal oli suurim Ruula Kevadtuuril (79% vastanutest), Rabarockil (71%), Saaremaa Rallil (61%). 30-49 a osakaal oli suurim Tartu Maratonil (61% vastanutest), Sõru Jazzil (61%). 50 a ja vanemate külastajate osakaal ületas keskmist Saaremaa Ooperipäevadel (71% vastanutest), Suure-Jaani Muusikafestivalil (66%).
- Kõige rohkem külastajaid /osalejaid väljaspoolt antud regiooni olid küsitluse kohaselt Otepää MK etapil, Naiste Tantsupeol, Rabarockil. Kohalikele elanikele olid rohkem suunatud Jõhvi Balletifestival ja Suure-Jaani Muusikafestival. Üritusi võib pidada maakondadele väga olulisteks, sest ilma nendeta ei oleks piirkonda tulnud 64% külastajatest.
- Suurima väliskülastajate ja välisosalejate osakaaluga üritused olid Saaremaa Ooperipäevad ja folkloorifestival Europeade, Tartu Maraton ja Otepää MK etapp.
- Keskmiselt kestis üks üritus neli päeva. Külastajaid viibisid ürituse toimumiskohas küsitluse kohaselt keskmiselt 2,8 päeva ja 1,5 ööd. Eelnevaid ettevalmistusi ja proove nõudnud ürituste puhul oli piirkonnas viibimise aeg pikem, mõju avaldas ka toimumiskoha kaugus elukohast.
- Keskmiselt kulutas üks külastaja ürituse perioodil piirkonnas 80 €, kultuuriüritustel veidi rohkem (88 €) ja spordiüritustel veidi vähem (61 €). Külastajate keskmised kulutused varieerusid alates 22 € (Põlva noorte jalgpalliturniir Lootospring) kuni 400 € (Saaremaa Ooperipäevad).
- Ürituse perioodil külastajate poolt tehtud kulutustest moodustasid 19% kulud piletitele (osalustasule), 18% kulud toitlustusele, 16% kulud majutusele, 15% kulud toidu ja jookide ostmisele ning 14% transpordile kulutatud summad. Muude kaupade ja teenuste ning muu meelelahutuse osakaal jäi alla 10%.
- Kulutusi majutusele märkis keskmiselt 23% ürituste külastajatest, 25% kultuuri- ja 16% spordiürituste külastajatest. Need, kes märkisid kulutusi majutusele, kulutasid majutusele ürituste lõikes keskmiselt 39 €, kultuuriürituste külastamise korral 42 € ja spordiürituste külastamise korral 32 €. Kuna väljaspoolt ürituse piirkonda tuli keskmiselt 69% külastajatest, siis mitte kõik ei valinud ööbimiseks hotelli, motelli, külaliskorterit, tasulist telkala, kampingut vms. Peamiselt ööbiti kas sugulaste, tuttavate või sõprade juures, sõideti peale üritust koju tagasi, telgiti ürituse telkalast väljaspool. Majutuskulud olid madalad nendes piirkondades kus napib kohti hotellides, turismitaludes, kampingutes. Majutuskulude tõus on väga suure kasvupotentsiaaliga, sest praegu ei ole siin külastajate nõudlus rahuldatud.

- Turismifirmad ei ole panustanud selliste ürituste teenindamisele ja kompleksseid teenuseid (transport, majutus, meelelahutus + ürituse külastamine) sisuliselt ei pakuta. Mitmetesse ürituskohtadesse on juurdepääs ilma isiklikku autut omamata sisuliselt võimatu ja transporti ei ole organiseeritud.
  - Kui kogu ürituse jooksul kulutas üks külastaja keskmiselt 80 € (keskmiselt viibiti üritusel 2,8 päeva), siis ühe päeva kohta keskmiselt 32 €.
  - Vaadeldud üritused olid ainulaadsed ja omapärased, kõik olid leidnud oma sihtrühma ja toimumispaiga ning ürituste külastajad-osalejad olid pakutavaga kvaliteediga väga rahul, rahulolevate inimeste osakaal oli 93% ja keskmine rahulolu oli seitsmepallilisel skaalal 6,1 palli.
-
- EKI viis läbi ka regiooni **ettevõtete/asutuste küsitluse**. Küsitlusele vastas 939 ettevõtet, kes võisid potentsiaalselt teenindada ürituse korraldajaid ja külastajaid. Küsitlustulemustest ilmnnes, et ürituste mõju piirkonna ettevõtete ja asutuste majandustegevuse tulemustele oli igati positiivne. Külastajate arv kasvas ürituse nädalal 46%-s ettevõtetes, suurendades müügitulu 42%-s ja kasumit 35%-ndis vastanud ettevõtetes ja asutustes. Üritusega seonduvalt täiendavat töajõudu valdavalt juurde ei võetud, seda tegi ligikaudu iga kümnes ettevõtte või asutus.
  - Küsitluses palus EKI hinnata ettevõtjatel ürituse mõju regioonile (4 pallisel skaalal, kus neli oli maksimum). Kokkuvõtlikult hindasid kohalikud ettevõtjad kõige kõrgemalt ürituste rolli regiooni maine ja tuntuse kujundamisel (3,5 palli). Neile järgnesid kultuuriturismi edendamise (3,3 palli) ning kultuuri- või spordialase alase tegevuse edendamisest tulenev soodne mõju piirkonnale (3,2 palli). Üle keskmise oluliseks peeti ürituste rolli elanike kultuuri- ja spordihuvi tõstmisel (3,0 palli) ning kohaliku majanduse ja ettevõtluse elavdamisel (2,9 palli). Ürituste mõju hinnang piirkonna tööhõivele jäi alla keskmise (2,3 palli).
  - Kohalikel ettevõtetel ja asutustel ei tekkinud seoses üritusega probleeme (nii ütles 92% ettevõtetest ja probleeme märkis 8%). Kui probleeme esines, siis nimetati anarhilist parkimist, olmetingimusi (tualettide, kätepesu võimaluse vähesust), turvalisuse vähenemist regioonis. Häirivaks pidasid ettevõtjad ka osadel üritustel külastajate liigset alkoholitarbimist ja sellest tingitud ebakultuurset käitumist, mis ei sobinud kokku ürituse kuvandiga.
-
- EKI analüüsis ürituste **eelarveid** (kulude-tulude suurus, tulude allikad, eelarve tasakaal). Kultuuri- ja spordiürituste eelarve sõltus üldjuhul ürituse külastatavusest – mida kõrgem oli külastatavus, seda suurem oli eelarve maht. Ürituste keskmine eelarve tulude maht oli 208 000 €, sealjuures spordiüritustel 194 000 € ja kultuuriüritustel 242 000 €.
  - 49% ürituste eelarvete tuludest olid omatulud ehk tulud ürituse põhitegevusest (piletimüük, osavõtumaksud vms). Ürituste omatulud olid suurimad Rabarockil ja Saaremaa Ooperipäevadel, kus need moodustasid 82% ürituse eelarve tuludest. Keskmisest kõrgemad olid omatulud ka Leigo Järvemuusikal (78%), Viljandi Pärimusmuusika Festivalil (70%), Saaremaa Rallil (69%), Põlva jalgpalliturniiril Lootospring (67%).

- 30% ürituste tuludest saadi toetustena erasektorilt, 12% riigilt, 7% omavalitsustelt.
- Keskmise eelarve kulude maht oli 216 000 €, sealjuures spordiüritustel 240 000 € ja kultuuriüritustel 206 000 €. Ligi poolte ürituste eelarve kulud ületasid 100 000 €. Suurimad korralduskulud olid Otepää MK etapil (804 000 €), millele järgnesid folkloorifestival Europeade (568 000 €), Rabarock (457 000 €), Viljandi Pärimusmuusika Festival (421 000 €) ja Saaremaa Ooperipäevad (409 000 €). Need üritused olid mastaabilt rahvusvahelised – Eestisse toodi tuhandeid väliskülastajaid ja -osalejaid või maailmas tuntud artiste.
- 20-st üritusest jäi eelarvega plussi või tasakaalu 12 üritust, 8 ürituse puhul jäi eelarve miinusesse, mis kaetakse kas eelmiste aastate tuludest või korraldajate muude majandustegevuste tulude arvelt.

- **Regionaalse majandusliku mõju** kindlaksmääramisel peamised sisendid olid väljastpoolt maakonda üritusele tulnud küllastajate keskmised kulutused ja ürituse eelarvest piirkonda jäävad kulutused.
- Ürituste otsene tulu peale käibemaksu maha arvamist oli keskmiselt üle poole miljoni euro, varieerudes ligi 26 000 € Narva Energiajooksul kuni üle 1 888 000 € Saaremaa Ooperipäevadel.
- Keskmisest kõrgem oli otsene tulu Saaremaa Ooperipäevade kõrval Saaremaa Rallil (ca 1 386 000 €) ja Viljandi Pärimusmuusika Festivalil (ca 918 000 €).
- Küllastajate kulutuste ja ürituse eelarve kulude suhtarv näitab, kui palju iga eelarvesse panustatud euro tõi piirkonnale tagasi. Analüüs näitas, et iga eelarvesse panustatud euro tõi piirkonda keskmiselt 4 €, vahemikus 0,7 € Otepää MK etapil kuni 17,8 € Saaremaa Rallil
- Ka piirkonda jäävad ürituste eelarvelised kulutused olid majandusliku mõju arvestuses regiooni tulud, mis ilma ürituse toimumiseta ei oleks laekunud. Regionaalne majanduslik mõju üritusest on seda suurem, mida enam pakuvad kohalikud ettevõtted ja asutused korralduseks vajaminevaid tooteid ja teenuseid (nt reklaami-, turva-, heli- ja valgusteenuseid, toitlustust, majutust, transporti jne) ning mida enam on ürituse korraldamisele kaasatud kohalikud elanikud. Keskmiselt jäi peale käibemaksu mahaarvamist eelarvest piirkonda üle 72 000 €.
- Eelarvest piirkonda jäänud kulutuste osakaal kõigist eelarve kuludest oli keskmiselt 35%, vahemikus 1-2% kuni 95% . Kõige madalamaks osutusid need Järvakandis toimunud Rabarocki puhul, kus korraldajad tõid kohapealsete teenusepakkujate puudumise tõttu pea kogu festivali korraldamiseks vajalikud teenused ja kaubad sisse mujalt, lisaks oli suur osa eelarve kulutustest seotud (välis)esinejate honoraride, transpordi ja majutamisega. Põlva noorte jalgpalliturniiri Lootospring eelarvelistest kulutustest jäid piirkonda pea kõik, sest suurimad kululiigid olid seotud võistlejate majutuse, auhindade, turvamise ja transpordiga, mis olid kohapeal olemas.
- Ürituste keskmine majanduslik mõju (s.t otsene tulu+eelarvest piirkonda jääv raha) oli üle **600 000 €**, kusjuures kultuuriüritustel keskmiselt üle 580 000 € ja spordiüritustel üle 650 000 €.
- Kuigi majandusliku mõju summad olid suured, on üritustel regionaalse majandusliku mõju suurendamiseks palju arengupotentsiaali. Näiteks korraldajate, omavalitsuste, ettevõtjate ja elanike omavaheline tihedam koostöö võimaldaks tõsta piirkonda jäävat eelarvelist tulu või olles

paremini valmistunud küllastajate teenindamiseks, saaksid kohalikud ettevõtted ja asutused enam kasu.

- Kohalike omavalitsuste koostöö ürituste korraldajate oli väga erineval tasemel ulatudes korraldajaks olemisest ükskõikse suhtumiseni. Väga vähe tegeletakse omavalitsuste poolt ürituste ja ettevõtjate suurema koostöö arendamisega ja ürituste ajalise planeerimisega (et mitu suurürituste ei satuks regioonis ühele ajaperioodile, mis tekitab suure majutuskohtade defitsiidi).
- Riiklikul tasemel tasuks mõelda investeerimistoetusele, mis aitaks Eestis välja arendada suvehooajale sobilikku odavamalt majutusvõimalust. Eestis on väga halvasti välja kujundatud kämpingute võrgustik, samas kui välismaalt Eestisse tulnud autoga (karavaniga) puhkajate hulk on aasta aastalt suurenenud. Samuti peab olema välja kujundatud turistidele vajalik baasinfrastruktuur (tualetid, käte pesemisvõimalus). Just viimane oli ürituste küllastajaid kõige enam häirivaks probleemiks.
- Ürituste korraldajad ootavad suuremat koostöövalmidust ka kohalike ettevõtjatelt. Oluline on mõista, et regiooni tuleb küllastajaid palju just tänu üritusele ning mõislik oleks siin aidata ürituse korraldajat kus võimalik, et üritus ka järgmine aasta toimuda saaks ja finantsiliselt jätkusuutlik oleks.
- Antud uuringu eesmärk oli uurida ürituste majanduslikku mõju, kuid samas tunnistasid nii küllastajad, osalejad kui ettevõtjad, et kõigil neil üritustel on laiem mõju – need muudavad piirkondi atraktiivsemaks, parandavad elukeskkonda, annavad praktikavõimalust vabatahtlikena kaasa löövatele noortele, edendavad kohalikku kultuuri- ja spordielu.